

Список використаних джерел:

1. Гордійчук О.Є. Інклюзивне навчання : метод. рекомендації. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т., 2012. 48 с.
2. Професійний Стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: затв. Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23 груд. 2020 р. № 2736. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf?fbclid=IwAR0F9wYvjzmzj4nWdXDjHCXZTRqQUhCi6jx56wFgqH4WpqE2l6R5Ydmxn7Q

**ІНКЛЮЗИЯ: ВІД ІДЕЇ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ
(З ДОСВІДУ РОБОТИ ІРЦ ШУМСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ)**

Громяк Олена Сергіївна,
директор комунальної установи
«Інклюзивно-ресурсний центр»
Шумської міської ради
E-mail: olenavoloshyn@gmail.com

Сьогодні в Україні набирає потужних обертів освітня реформа, невід’ємною частиною якої є інклюзивна складова. І обраний нашою державою напрям на створення гідних умов навчання для дітей з особливими освітніми потребами є кроком до впровадження європейських принципів та стандартів життя. За останні роки українські педагоги та міжнародні експерти відзначають, що в питанні розвитку інклюзивного навчання Україна зробила потужний крок уперед. Це зумовлює створення дійсно інклюзивного середовища, де кожен зможе відчувати важливість свого існування. Суспільство зобов’язане дати можливість кожній дитині, незалежно від її потреб, повністю реалізувати свій потенціал, приносити користь суспільству і стати повноцінним його членом. Водночас, наше сьогодення – це зміна ціннісних орієнтацій в освіті, визначення розмаїття кожної дитини, обумовлене зміною освітньої парадигми на гуманістичну «освіта для всіх, школа для всіх». Одним із варіантів вирішення цієї проблеми є розвиток в Україні інклюзивної освіти, націленої на:

- залучення дітей з особливими потребами в освітній процес;
- соціалізацію дітей з інвалідністю у сучасному суспільстві;
- створення активної поведінкової установки у дітей з ООП на впевнене позиціонування себе у сучасному суспільстві;
- зміну ставлення сучасного суспільства до людей з особливими потребами [4].

Соціалізація та вміння подбати про себе – головні завдання, які стоять перед педагогами та батьками, навчаючи дітей з інвалідністю не у спеціалізованих закладах, а у загальноосвітніх.

Не залежно від стану здоров’я та наявності порушення, кожна людина має право на освіту та повноцінне життя. Тому в нас і створюють інклюзивно-ресурсні центри та інклюзивні класи. Суть інклюзії полягає в тому, щоб створити необхідні умови для становлення особистості кожної дитини, зважаючи на особливості її фізичного та психічного розвитку. Важливо те, що враховуються її можливості та здібності й щороку розвиваються в межах можливого. Завдяки інклюзивному навчанню ми даємо можливість дітям з ООП відчувати повноцінне соціальне життя. Будучи в класі з однолітками, вони вчаться взаємостосункам, проявляють турботу один про одного. За таких умов стираються певні межі між людьми та руйнується стереотип «неповносправності» [1].

Один із ключових моментів інклюзивної освіти, – те, що до дітей не повинно бути жалю. Лише турбота, увага і тактовність, жодного жалю! Завдяки такому підходу, дитина відчуває себе рівноправною з усіма, вчиться відповідальності, стає впевненішою. Взагалі, інклюзивна освіта дає можливість дітям з особливими потребами спостерігати за однолітками, наслідувати їх, самовдосконалюватися. Для прикладу, мама каже взяти олівця так чи інакше – це одна справа, а коли дитинка бачить як це роблять однолітки й повторює – інша, навичка закріплюється. Спільне навчання корисне і для дітей з нормо-типовим розвитком, адже виховується емпатія до потреб інших. Така дитина ніколи вже не буде глузувати на вулиці з людини з інвалідністю. Тому, окрім навчання особливого учня, ми виховуємо й культурне суспільство майбутнього.

Із однією дитиною працює колектив спеціалістів. Інклюзія – це робота цілої команди. На початковій ланці це – ІРЦ.

Реалізуючи сучасний підхід до дітей з особливими освітніми потребами, в Шумському районі комунальна установа «Інклюзивно-ресурсний центр» Шумської міської ради, створена сьомим скликанням тридцять другої сесії 05 червня 2018 року, повноцінно функціонує з 11 вересня 2018 року.

В основі діяльності ІРЦ є забезпечення права дитини на освіту. Тому ІРЦ здійснює свою діяльність з урахуванням таких принципів, як: повага та сприйняття індивідуальних особливостей дітей; дотримання найкращих інтересів дитини; недопущення дискримінації та порушення прав дитини; конфіденційність; доступність освітніх послуг з раннього віку, міжвідомча співпраця [3].

Шлях до якісної організації інклюзивного навчання в закладах освіти не є простим та об'єднує в собі низку обов'язкових кроків, які необхідно реалізувати. Зокрема, для встановлення категорії особливих освітніх потреб дитина має пройти комплексне психолого-педагогічне обстеження розвитку дитини в ІРЦ (далі: КО). Результати такого обстеження зорієнтовують фахівців інклюзивно-ресурсного центру (практичного психолога, вчителя-логопеда, вчителя-дефектолога, вчителя-реабілітолога) на визначення оптимальної для дитини освітньої траєкторії. Рекомендації щодо організації індивідуального освітнього маршруту для дитини в подальшому стануть в нагоді для команди психолого-педагогічного супроводу дитини в навчальному закладі.

Тому, КО має на меті виявлення особливих освітніх потреб та визначення освітнього маршруту дитини. Основними завданнями КО є:

- розробка рекомендацій з організації надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг дитині;
- розробка рекомендацій для адміністрації закладу освіти, педагогічних працівників, батьків або законних представників дитини.

За період роботи ІРЦ зросла кількість проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини, це говорять про те, що довіра батьків та освітніх закладів до інклюзивно-ресурсних центрів помітно зростає. До центрів звертаються батьки та педагогічні працівники за консультацією та методичною допомогою.

Друга ланка - це навчальних закладах, де є помічник-асистент, який допомагає у навчальному процесі, зокрема в адаптації дитини. Вводячи учня в навчальний процес, буває таке, що він потребує додаткової уваги, індивідуального пояснення чи просто треба з ним працювати, щоб не заважав іншим. Завдяки співпраці вчителя та асистента вдається ефективно проводити урок для всього класу й працювати над розвитком особливої дитинки.

Окрім цього, інклюзивне навчання школяра не обмежується лише уроками. В такого учня є психолого-педагогічний супровід, коли фахівці оремо працюють над покращенням його емоційного стану, психологічного, допомагають розвинути мовлення, артикуляцію тощо. Головним у цьому процесі є не так рівень знань, як соціалізація дитини та її підготовка до самостійного життя. За рік роботи, інклюзивне навчання дає дитині вже певні навички.

Втім, повністю соціалізувати учня важко, мовляв, робота клопітка й залежить від складності діагнозу та співпраці з батьками.

Третя ланка – батьки.

Робота батьків – 50% успіху в інклюзивному навчанні.

Важливим компонентом інклюзивного навчання є й робота з батьками в просвітницькому та психологічному напрямку. Фахівці вчать прийомів реагування на особливості поведінки дітей та однолітків. Батьки повинні бути готові до різного роду реакцій. Головне завдання, яке ми ставимо – показати батькам реальні перспективи розвитку особливої дитини. Неодноразово звертала увагу на те, що показуючи мамі здобутки дитини – у неї виростають крила, як результат, мотивується сім'я та дитина. Інша сторона медалі – психолог повинен допомогти позбавитися ілюзій щодо майбутнього дитини. Взагалі, успішний результат педагогів залежить від співпраці з батьками, на скільки вони дослухаються до порад та готові працювати над розвитком дитини.

На практиці ми бачимо, що ті сім'ї, які тісно співпрацюють з педагогічною групою, досягають високих результатів. І з року в рік дитина стає більш самостійною та соціально адаптованою. Попри те, що в кожному випадку робота відбувається індивідуально, діти залишаються дітьми й хочуть уваги та любові, а це те, що може дати їм кожен із нас [2].

Для успішної реалізації інклюзії в закладі освіти, батьки дитини повинні стати активними учасниками команди та чітко виконувати рекомендації фахівців.

У зв'язку з пандемією та поширенням інфекції COVID-19 співпраця з батьками стала дуже тісною та плідною, вони стали нашими помічниками при проведенні дистанційних занять, охоче виконують рекомендації фахівців щодо корекції, навчання, участі у виставках та конкурсах.

Інклюзивна освіта – перший крок до визнання ціннісної значимості і поваги до особистості кожної дитини, прийняття її індивідуальності й неповторності, забезпечення її подальшого повноцінного та гідного життя у суспільстві. Сучасне громадянське суспільство неможливе без активного залучення усіх своїх членів до різних видів діяльності, поваги прав і свобод кожної окремої людини, забезпечення необхідних гарантій безпеки, свободи і рівноправності.

Незважаючи на ряд переваг, можна виділити і недоліки, що заважають інтеграції дітей з особливими освітніми потребами до загального освітнього процесу:

- недостатнє кадрове забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів та ІРЦ (недостатня чисельність спеціально підготовлених фахівців для роботи з дітьми з ООП, некомплектовані спеціалістами ІРЦ);
- недостатня психологічна готовність учнів та педагогів до спільного навчання із особами з інвалідністю;
- недостатня поінформованість населення щодо роботи ІРЦ;
- неготовність педагогічних працівників до роботи з особами з ООП;
- непоінформованість батьків дітей з ООП про альтернативні можливості отримання освіти їх дітьми;
- негативне ставлення батьків до того, що їх діти мають навчатися з дітьми ООП.

Отже, готовність до навчання у звичайних навчальних закладах дітей з особливими освітніми потребами ще доволі незначна, пов'язано це, насамперед, з непоінформованістю населення щодо суті інклюзивної освіти, її переваг. Її корисність у тому, що учні з ООП звикають жити в середовищі своїх однолітків, беруть участь у шкільному й позашкільному житті навчального закладу, привчаючись таким чином до активного життя в соціумі. Їхні ж однокласники звикають толерантно сприймати людей з особливими потребами і ставитися до них як до рівних. Наші плани на майбутнє – добру та корисну справу, яку ми розпочали, важливо продовжувати, удосконалювати та поглиблювати. Для нас дуже важливо не лише утримати, але й збільшувати темп роботи й продовжувати діяльність ІРЦ.

Список використаних джерел:

1. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків / укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. Київ, 2016. 68 с.
2. Розробка індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання / уряд. С. І. Лоза. Тернопіль, 2020. 66 с.
3. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / за заг. ред. М. А. Порошенко та ін. Київ : 2018. 252 с.
4. Організаційні засади асистента вчителя в інклюзивному класі : методичний посібник / автори-укладачі: О. В. Коган, О. А. Манукян, І. О. Юдіна, С. М. Гаврилюк. Харків, 2019. 109 с.

ІНКЛЮЗИВНА КУЛЬТУРА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Галина Груць,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
E-mail: hrutsg@ukr.net

Останнім часом в Україні досить активно впроваджується концепція інклюзивної освіти, яка ґрунтується на принципах гуманізації, толерантності, забезпечення загального доступу до освіти. Поширення ідеї інклюзивності у суспільній свідомості й практиці має важливе значення і для соціуму, і для кожної окремої особистості.

Інклюзивна освіта – це визнання цінності відмінностей усіх дітей і їх здатності до навчання, це гнучка система, де враховуються потреби кожної дитини не лише з проблемами розвитку, а й тих осіб, які належать до тієї чи іншої етнічної, культурної, соціальної, вікової групи. Переосмислення західними країнами історичного досвіду навчання і виховання людей з обмеженими можливостями здоров'я, зміна ставлення держави і суспільства до них, поява за кордоном правових і законодавчих актів, нормативних документів, які закликають до гуманного ставлення і поваги до кожної особистості, до створення безбар'єрного освітнього середовища, сприяли виникненню інклюзії в Україні. Одним із пріоритетних завдань у реалізації інклюзивного підходу в системі української освіти є формування інклюзивної культури в усіх учасників освітнього процесу. Це пов'язано з давно сформованим типом суспільної свідомості, для якого поняття «інвалід» в усі часи означало «непридатний до діяльності». Для держави, яка була змушена витратити певні кошти на людей з обмеженими можливостями, вони ставали утриманцями. Своєрідні труднощі в спілкуванні і взаємодії з ними виникали і в оточення, через що до таких осіб формувалося упереджене ставлення. Тому проблема, пов'язана зі зміною суспільних взаємостосунків із людьми з обмеженими можливостями життєдіяльності й з особливими освітніми потребами, є досить важливою. Вона передовсім передбачає формування інклюзивної культури у суспільстві.

У педагогічному словнику С. Гончаренка дається таке визначення культури: «Культура (від лат. cultura – обробіток – виховання, освіта, розвиток, шанування) – сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства, які відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини і втілюються в результатах продуктивної діяльності [2, с. 182].

Що ж означає поняття «інклюзивна культура»? Учені по-різному трактують цей термін. По-перше, це особлива філософія, згідно з якою цінності, знання про інклюзивну освіту й відповідальність прийняті і розділені між всіма учасниками цього процесу. По-друге,